

Wiesław Śladkowski

Juliusz Willaume, souvenir posthume

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Humaniora 3536, 1-7

1980/1981

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna ZAKOŚCIELNA

Materiały krzemienne tzw. kultur południowych z Lubelszczyzny

Кременные материалы так называемых южных культур, найденные на территории Люблинщины

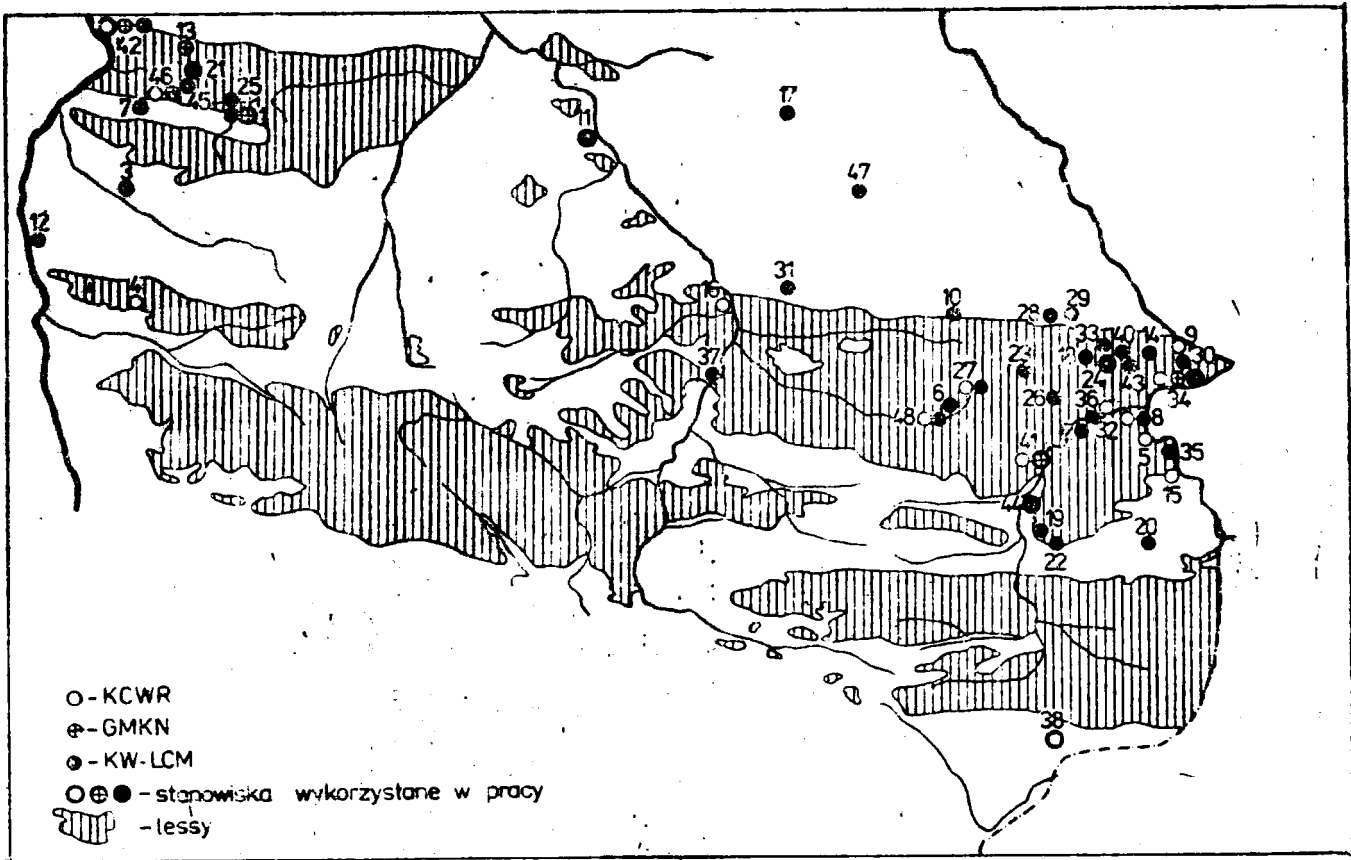
Flint Materials from the So-called Southern Cultures in the Lublin Region

W pracy tej przedstawiono wyniki badań neolitycznych materiałów krzemianych kilku stanowisk tzw. kultur południowych z Lubelszczyzny. Celem jej jest przynajmniej częściowe wypełnienie luki istniejącej na skutek braku opracowań krzemieniarstwa na tym terenie. Z uwagi na niedostateczną dokumentację zabytków krzemianych, w pracy uwzględniono jedynie materiały, do których udało się bezpośrednio dotrzeć. Z przyczyn niezależnych nie wykorzystano materiałów znajdujących się w posiadaniu PMA w Warszawie.

Niemal wszystkie stanowiska, z których pochodzą uwzględnione tu materiały krzemienne, leżą w obrębie lessów lubelskich (ryc. 1), gdzie w najdogodniejszych warunkach koncentrowało się neolityczne osadnictwo. Największe serie narzędzi pochodzą z terenu województwa zamojskiego: Tarnoszyn, osada KCWR¹, Werbkowice, osada GMKN. Dla KW-LCM reprezentatywne dla badań materiałów krzemianych są: osada we Wronowicach-Paprzycy i cmentarzysko w Strzyżowie. Opracowanie materiałów krzemianych z tych stanowisk pozwoliło na dokonanie próby charakterystyki krzemieniarstwa tzw. kultur południowych i zaproponowanie listy typów narzędzi tych kultur.

Z uwagi na oszczędność miejsca zrezygnowano z opisowego przedsta-

¹ Zastosowano następujące skróty nazw kultur archeologicznych: KCWR — kultura ceramiki wstęgowej rytej; GMKN — grupa malicka kultury nadcisańskiej; KW-LCM — kultura wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej; KPL — kultura pucharów lejkowatych.

wienia analizowanych materiałów krzemianych, zestawiając je w tabeli i obficie ilustrując tablicami rysunkowymi. W odniesieniu do półsurowca odlupkowego i wiórowego przyjęto jednolitą skalę wielkości za H. Więckowską².

SUROWCE

Badając frekwencję surowców na stanowiskach lubelskich kultur pochodzenia południowego, zauważamy generalną prawidłowość polegającą na maksymalnym wykorzystywaniu tych gatunków krzemienia, których złoża znajdują się najbliżej. I tak na stanowiskach położonych we wschodniej części Lubelszczyzny (Tarnoszyn, Werbkowice, Wronowice-Paprzyca), Strzyżów, Moniatycze Kolonia) przeważa bezwzględnie surowiec wołyński (do 80%), przy minimalnym udziale krzemienia narzutowego, czekoladowego i świeciechowskiego. Odwrotna sytuacja panuje na stanowiskach zachodniej Lubelszczyzny (Włostowice, Antopol), gdzie z kolei przeważa krzemień czekoladowy (do 50%), przy mniej więcej równym udziale pozostałych surowców (tab. 1). Nie uwzględniono tu inwentarzy z Jaszczowa i Łopatek, gdyż ze względu na krótkie serie wyrobów są one mało przydatne do analizy surowcowej.

Ryc. 1. Mapa stanowisk kultur południowych na Lubelszczyźnie — 1) Antopol, woj. lubelskie, 2) Brodzica, woj. zamojskie, 3) Chodlik, woj. lubelskie, 4) Chruślanki Małe, woj. lubelskie, 5) Czumów, woj. zamojskie, 6) Grabowiec, woj. zamojskie, 7) Góry Rzeczyckie, woj. lubelskie, 8) Gródek Nadbużny, woj. zamojskie, 9) Horodło, woj. zamojskie, 10) Huta, woj. chełmskie, 11) Jaszczów, woj. lubelskie, 12) Kamień, woj. lubelskie, 13) Klementowice, woj. lubelskie, 14) Kopyłów, woj. zamojskie, 15) Kosmów, woj. zamojskie, 16) Krasnystaw, woj. chełmskie, 17) Kulik, woj. chełmskie, 18) Kułakowice, woj. zamojskie, 19) Lipowiec, woj. zamojskie, 20) Łasków, woj. zamojskie, 21) Łopatki, woj. lubelskie, 22) Małożów, woj. zamojskie, 23) Miedniki, woj. zamojskie, 24) Moniatycze Kolonia, woj. zamojskie, 25) Nałęczów, woj. lubelskie, 26) Nieledew, woj. zamojskie, 27) Ornatowice, woj. zamojskie, 28) Putnowice Kolonia, woj. chełmskie, 29) Raciborowice, woj. chełmskie, 30) Rogalin, woj. zamojskie, 31) Siennica Różana, woj. chełmskie, 32) Sławiecin, woj. zamojskie, 33) Stefankowice, woj. zamojskie, 34) Strzyżów, woj. zamojskie, 35) Ślipcze, woj. zamojskie, 36) Świerszczów, woj. zamojskie, 37) Tarnogóra-Izbica, woj. zamojskie, 38) Turkułówka, woj. zamojskie, 39) Werbkowice, woj. zamojskie, 40) Włostowice, woj. lubelskie, 41) Wołajewice, woj. zamojskie, 42) Wronowice-Paprzyca, woj. zamojskie, 43) Zarzeka, woj. lubelskie, 44) Zgórzyńskie, woj. lubelskie, 45) Żułtańce, woj. zamojskie, 46) Żuków, woj. zamojskie, 47) Tarzymiechy, woj. zamojskie, 48) Tyszowce, woj. zamojskie

The map of the sites of LPC, Malice Group and V—LC in Loess Upland

² H. Więckowska: *Materiały krzemienne kultury ceramiki malowanej i kultury trzcinieckiej w Opatowie* [w:] *Z polskich badań nad epoką kamienia*, Wrocław 1971, s. 107.

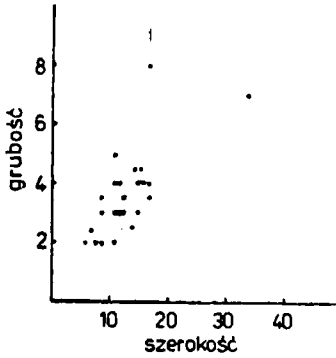

DIAGRAM I

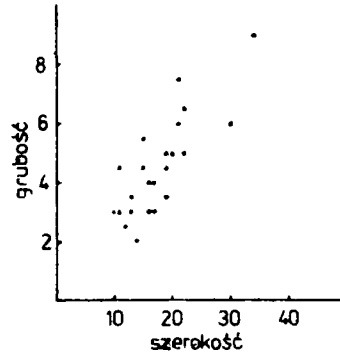

DIAGRAM II

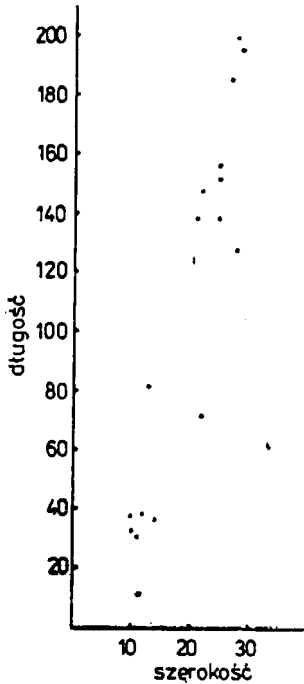

DIAGRAM III

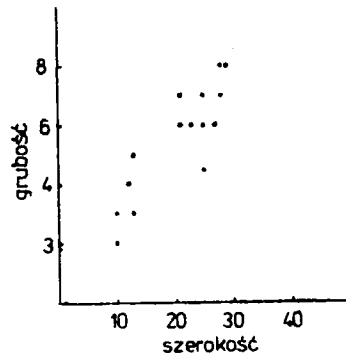

DIAGRAM IV

Ryc. 2. Stosunek cech metrycznych półsurowca wiórowego; diag. I — stosunek szerokości do grubości wiórów kultury ceramiki wstęgowej rytej z Tarnoszyna i Włostowic; diag. II — stosunek szerokości do grubości wiórów grupy malickiej z Werbkowic; diag. III — stosunek długości do szerokości wiórów ze stanowisk kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej; diag. IV — stosunek szerokości do grubości wiórów kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej

Measured attributes of blade material; diag. I — width-thickness blades of LPC from Tarnoszyn and Włostowice; diag. II — width-thickness blades of Malice Group from Werbkowice; diag. III — length-width of entire blades from V—LC sites; diag. IV — width-thickness blades V—LC sites

Tab. 1. Udział poszczególnych surowców na lubelskich stanowiskach tzw. kultur południowych
Occurrence of raw materials from the sites, of LPC, Malice Group and V-LC in Lublin Loess Upland

Surowiec	Tarnoszyn		Włostowice		Werbkowice		Antopol		Łopátki		Wronowice— Paprzyca		Strzyżów 1A	Strzyżów 2A	Moniaty- cze Kolonia	Jaszczów
	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%				
Wołyński	119	87,50	8	15,32	122	79,22	14	18,42	5	83,33	65	75,58	8	11	3	4
Czekoladowy	3	2,21	25	40,08	6	3,89	30	39,47			20	23,26				
Swieciechow- ski	1	0,73	7	13,46	4	2,60	9	1,84								
Narzutowy	10	7,35	6	11,54	18	11,89	19	25,00	1	16,67						
Przepalone	3	2,21	6	11,64	4	2,60	4	5,26			1	1,16				
Razem	136	100,00	52	100,00	154	100,00	76	100,00	6	100,00	86	100,00	8	11	3	4

Tab. 2. Zestawienie materiałów krzemiennych
The list of flint collections from the sites of LPC,

		Tarnoszyn KCWR	Włostowice KCWR	Werbko- wice grupa malic.
Rdzenie	Wiórowe	—	2	1
	Odlupkowe	—	3	—
	Ze zmienioną orientacją	—	—	2
	Łuszcznie	9	1	6
Wióry	Całkowite	5	—	1
	Z ułamaną częścią piętkową	—	1	3
	Z ułamaną częścią wierzchołkową	16	7	11
	Obustronnie złamane	4	—	10
	Zatępce wiórowe	—	3	1
Odlupki	Odlupki	37	22	44
	Zatępce odlupkowe	4	—	6
	Świeżaki	—	—	3
	Łuszczki	5	2	—
	Okруchy	10	5	10
Drapacze	Wiórowe	16	—	5
	Wiórowcowe	1	—	1
	Odlupkowe	3	—	2
Skrobacze		1	1	—
Rylce	Węglowe	2	—	13
	Klinowate	—	—	2
	Łamańce	—	—	1
	Jedynaki	1	—	2
Półtył- czaki	Skośne	4	1	2
	Poprzeczne	1	—	—
	Trapezowato zdwojone	1	—	1
Wióry z półtyłcem		—	—	—
Tylczaki		—	—	1
Wióro- wce	Jednoboczne	—	—	6
	Obuboczne	5	—	1
	Zbieżne	—	—	—
Przekłuwacze i pazury		—	—	1
Narzędzia kombinowane		—	—	1
Trapezy		1	—	1
Wióry retuszowane		3	3	7
Odlupki retuszowane		3	1	6
Narzędzia zębate		1	—	—
Tłuczki		2	—	1
Rylczaki		1	—	2
Razem		136	52	154

z lubelskich stanowisk tzw. kultur południowych
Malice Group and V-LC Lublin Loess Upland

Wrono- wice Paprz. KWLCM	Łopatki KWLCM	Antopol KWLCM	Strzyżów 1A KWLCM	Strzyżów 2A KWLCM	Monia- tycze KWLCM	Jaszców KWLCM
—	—	4	—	—	—	—
—	—	3	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
2	1	2	7	4	—	—
3	2	—	—	—	—	—
1	1	3	—	2	—	—
1	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
29	—	20	—	—	—	—
—	—	2	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
1	—	4	—	—	—	—
30	—	19	—	—	—	—
1	—	2	1	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	2	—	—
2	—	2	—	1	—	—
2	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	2	—	—	1	—
—	—	3	—	1	1	—
—	—	—	—	—	1	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	2	—	—	—	—	4
—	—	5	—	—	—	—
1	—	2	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
11	—	1	—	—	—	—
86	6	76	8	11	3	4